

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Kurios šalies teismas kompetentingas?

Kurios šalies teismas kompetentingas?

Slovėnija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą)?

Slovėnijoje civilinius ginčus pirmąją instanciją nagrinėja vietos teismai (slov. *okrajna sodišča*) ir apygardos teismai (slov. *okrožna sodišča*). Jie priima sprendimus visose įprastose civilinės teisės bylose ir ginčiuose (priteisti kompensaciją, nagrinėti turtinius ir šeimos ginčus ir t. t.). Toliau aptariami vietos ir apygardos teismų teisingumo skirtumai.

Pavyzdžiui, komercinės teisės bylas pirmąją instanciją nagrinėja ir sprendimus jose priima tik apygardos teismai. Komerciniai ginčai yra tokie ginčai, kuriuose abi civilinės bylos šalys yra įmonės, institucijos (įskaitant valdžios institucijas), kooperatyvai, valstybė arba savivaldos teisės turinčios vietos bendruomenės. Prie komercinių ginčų taip pat priskiriami ginčai, susiję su individualių įmonių, besiverčiančių komercine veikla, ir įmonės, institucijos (įskaitant valdžios institucijas), kooperatyvo, valstybės arba savivaldos teisės turinčios vietos bendruomenės teisiniais santykiais.

Įstatymuose nustatyta, kad darbo ginčai teisingi darbo teismams (slov. *delovna sodišča*) ir socialiniams teismams (slov. *socialna sodišča*), net jeigu byloje sprendžiamas civilinis ginčas. Darbo ginčai yra susiję su darbdavio ir darbuotojo santykiais, dėl kurių pažeidžiamos iš darbo santykių kylančios teisės ir pareigos. Darbo teismai priima sprendimus pavieniauose darbo ginčiuose (dėl darbo santykių kylantys ginčai; ginčai, susiję su iš tokių santykių kylančiomis turtinėmis teisėmis), kolektyviniuose darbo ginčiuose (ginčai, kuriuose viena iš šalių paprastai yra profesinė sąjunga arba kita darbuotojų interesams atstovaujanti institucija), ginčiuose, susijusiuose su streikų teisėtumu, ir ginčiuose, susijusiuose su darbuotojo teisėmis dalyvauti valdant įmonę. Socialiniai teismai priima sprendimus dėl teisių, kylančių iš negalios ir pensijų draudimo, sveikatos draudimo ir draudimo nuo nedarbo, dėl teisės į šeimos ir socialines išmokas.

Teisingumo klausimas iškyla tik iškelus bylą arba pareiškus ieškinį teisme (prieš pradėdamas nagrinėti bylą ir priimdamas sprendimą teismas pirmiausia nustato, ar byla jam teisinga), todėl asmenims rekomenduojama pasikonsultuoti su teisininku ir taip sutaupyti laiko. Kad ir kokį procesą pradėtų teismas, jis visada turi atkreipti dėmesį į teisingumo klausimą ir įsitikinti, kad byla nėra teisinga jokiame kitame subjektui (pvz., administracinei įstaigai). Jei teismas nustato priešingai, jis privalo atsakyti priimti ieškovo ieškinį; dėl šios priežasties šalis be reikalo sugaišta daug laiko ir patiria daugiau išlaidų.

Informacijos apie teismų struktūrą, vietą ir teisingumą taip pat galima rasti Slovėnijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo (slov. *Vrhovno sodišče Republike Slovenije*) svetainėje (<http://www.sodisce.si/>).

2 Kai byla teisinga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

Ieškinį galima pareikšti bet kuriame Slovėnijos teisme, tačiau kiekvienas ieškinį pareiškiantis asmuo turėtų atkreipti dėmesį į *ratione materiae* (t. y. kuris teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės) ir teritorinį teisingumą. Pagrindinę informaciją, įskaitant visų Slovėnijos vietos ir apygardos teismų adresus, galima rasti Slovėnijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo (slov. *Vrhovno sodišče Republike Slovenije*) svetainėje (<http://www.sodisce.si/>).

Slovėnijoje bylas pirmąją instanciją iš esmės nagrinėja ir sprendimus dėl konkretaus šalies ieškinio priima vietos ir apygardos teismai. Toliau nurodyti du kriterijai yra lemiami nusprendžiant, kuris teismas nagrinės bylą: ieškinio suma (ginčo dalykas) ir ginčijamų santykių teisinis pagrindas (ginčo turinys ir dalykas).

Paprastai apygardos teismas nagrinėja svarbesnius ginčus, kai ginčo dalykas yra didelės vertės, ginčas turi didelę reikšmę šalies gyvenimui arba kai ginčas teisiniu požiūriu yra sudėtingas, nes teismai priimdami sprendimą turi pareigą taikyti įstatymus, kuriais reglamentuojami sudėtingi ir opūs teisiniai klausimai (pvz., santuokos nutraukimas, vaiko išlaikymas).

Aukštesnieji bendrosios kompetencijos teismai (slov. *višja sodišča*), kurių Slovėnijoje yra keturi, sprendimus priima antrąją instanciją. Tokiame teisme tiesiogiai pareikšti ieškinio negalima. Aukštesnieji teismai nagrinėja apeliacinius skundus dėl vietos ir apygardos teismų sprendimų; jie taip pat nagrinėja savo veiklos teritorijoje esančių vietos ir apygardos teismų ginčus dėl teisingumo.

Slovėnijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas nagrinėja apeliacinius skundus dėl aukštesniųjų teismų sprendimų, visų pirma sprendimus dėl peržiūros ir prašymų apsaugoti teisėtus interesus. Norėdama pasinaudoti išimtinėmis teisių gynimo priemonėmis, suinteresuotoji šalis turi pasisamdyti advokatą – pagal įstatymą Aukščiausiajame Teisme konkrečius procesinius veiksmus gali atlikti tik atitinkamą kvalifikaciją turintys teisininkai.

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Kaip nurodyta pirmiau, bylas pirmąją instanciją nagrinėja vietos ir apygardų teismai; tačiau šių dviejų rūšių teismai nėra susaistyti griežtais hierarchiniais ryšiais. Teisingumas nustatytas įstatyme, tačiau apskritai apygardos teismai paprastai nagrinėja sudėtingesnes teisines bylas.

Civilinio proceso įstatyme (slov. *Zakon o pravdnem postopku*, ZPP) nustatyta, kad vietos teismai, kurių Slovėnijoje iš viso yra 44, nagrinėja šias bylas:

- ieškinius dėl turto, jeigu ginčo dalyko vertė neviršija 20 000 EUR;
- ginčus, susijusius su turto valdymo teisės pažeidimu padarant žalą;
- ginčus, susijusius su servitutu ir apsunkinimu;
- ginčus, susijusius su nuomos teisiniais santykiais.

Vietos teismai taip pat nagrinėja bylas dėl teisinės pagalbos, kurių pagal įstatymą negali nagrinėti joks kitas teismas, taip pat kitas įstatyme nustatytas bylas.

Apygardos teismai, kurių Slovėnijoje yra 11, nagrinėja šias bylas:

- ieškinius dėl turto, jeigu ginčo dalyko vertė viršija 20 000 EUR;
- ginčus dėl tėvystės ar motinystės nustatymo ar nugynimo;
- ginčus dėl santuokos;
- ginčus, susijusius su teisinėmis išlaikymo pareigomis;
- ginčus, susijusius su vaikų apsauga ir auginimu;
- ginčus, susijusius su vaiko teise matytis su tėvais ir kitais asmenimis, kai jie išsprendžiami kartu su ginčiais, susijusiais su vaikų apsauga ir auginimu;
- ginčus, susijusius su autorių teisėmis, ir ginčus, susijusius su išradimų ir prekių ženklų apsauga ar naudojimu arba teise naudoti prekių ženklą, ir ginčus, susijusius su konkurencijos apsaugos taisyklėmis;
- komercinius ginčus;

ginčus, kylančius iš bankroto procedūros.

Liublianos apygardos teismas pagal išimtinio teritorinio teismo taisyklės pirmąją instanciją nagrinėja bylas dėl intelektualinės nuosavybės teisių. Apygardos teismams taip pat teisingi ieškiniai dėl tarptautinės teisinės pagalbos, teisinės pagalbos procesuose, kuriuose prašoma pripažinti užsienio teismo sprendimą, ir kitos įstatyme nurodytos bylos.

2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisinga miesto A ar miesto B teismui?)

Iš esmės ieškinyje gali būti pareiškiamas bet kuriame pirmiau nurodytame Slovėnijos pirmosios instancijos teisme. Teismas, kuriame šalis pareiškia ieškinį, prieš pradėdamas nagrinėti bylą turi nustatyti, ar ji jam teisinga. Teismas, nustatęs, kad pagal teritorinio teismo taisyklės konkreti byla jam neteisinga, gali tai paskelbti ir perduoti bylą kitam teismui; tačiau jis tai daro tik tuo atveju, jeigu priešinga šalis atkreipia teismo dėmesį į tai, kad byla jam neteisinga. Tačiau jeigu nustatoma, kad pagal išimtinio teritorinio teismo taisyklės byla nagrinėtina kitame teisme, jis turi pareigą bylą jam perduoti. Nepaisant šios taisyklės, galioja tam tikros bendros taisyklės, į kurias atsižvelgiama siekiant sumažinti išlaidas ir kuo greičiau išnagrinėti bylą.

ZPP nustatyta taisyklė dėl bendrojo ir specialiojo teritorinio teismo; jis nustatomas atsižvelgiant į ginčo dalyką ir šalį. Tolesnėse dalyse šios taisyklės aptariamos išsamiau.

2.2.1 Bendroji teritorinio teismo taisyklė

Joje nustatyta, kad ieškinyje fiziniam arba juridiniam asmeniui turi būti pareiškiamas atsakovo nuolatinių gyvenamosios vietos arba juridinio asmens registruotos buveinės vietos teisme. Jeigu pradėdama byla prieš užsienio fizinį arba juridinį asmenį, bendrą teritorinę jurisdikciją turės fizinio asmens gyvenamosios vietos arba užsienio juridinio asmens filialo Slovėnijoje vietos teismas.

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys

Tam tikrais atvejais ZPP suteikia bylos šalims galimybę pareikšti ieškinį kitame teisme nei tas, kuriam jis būtų teisingas pagal bendrąsias teritorinio teismo taisyklės. Konkrečiai nurodytais atvejais (atsižvelgiant į ginčo dalyką ar turinį) šalis gali pareikšti ieškinį tik tame teisme, kuris vienintelis gali nagrinėti atitinkamą bylą; šiuo atveju tai vadinama išimtinio teritorinio teismo.

Jeigu ieškovas pareiškia ieškinį teisme, kuriam byla pagal teritorinio teismo taisyklės neteisinga, apie tai yra paskelbiama ir byla perduodama ją nagrinėti galinčiam teismui, kuriame byla nagrinėjama toliau ir laikoma, kad ji buvo pradėta nagrinėti šiame teisme.

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

Kaip jau minėta, tam tikrais atvejais pagal teritorinio teismo taisyklės byla gali būti nagrinėjama dviejuose teismuose. Tokiu atveju bylos šalis gali pasirinkti, kuriame teisme iškelti bylą (**pasirenkamasis teisingumas**).

Šios rūšies teisingumas reglamentuojamas Civilinio proceso įstatymo 49–65 straipsniuose; todėl toliau apibūdinamos tik pačios svarbiausios bylos ir bylos, turinčios didžiausią reikšmę suinteresuotųjų šalių gyvenimui.

Ginčus dėl sutuoktinio išlaikymo gali nagrinėti ne tik pagal bendrojo teritorinio teismo taisyklės tokią teisę turintis teismas, bet ir ieškovo (išlaikymo naudos gavėjo) nuolatinių gyvenamosios vietos teismas. Galimybę pasirinkti teismą taip pat turi ginčo dėl santuokos (santuokos nutraukimo bylos) šalys. Šiuo atveju byla teisinga sutuoktinių paskutinės bendros nuolatinių gyvenamosios vietos teismui. Ginčai, susiję su tėvystės ar motinystės nustatymu ar užginčijimu, taip pat teisingi vietos, kurioje nuolat arba laikinai gyvena pagal Slovėnijos teisės aktus galintis pareikšti ieškinį vaikas, teismui. Jeigu jurisdikciją nagrinėti tokius ginčus turi Slovėnijos teismas, t. y. dėl to, kad ieškovo nuolatinių gyvenamoji vieta yra Slovėnijoje, pagal teritorinio teismo taisyklės ją taip pat gali nagrinėti ieškovo nuolatinių gyvenamosios vietos teismas. Nesutartiniai ginčai dėl kompensacijos (paprastai tai yra bylos, susijusios su nelaimingais eismo įvykiais) teisingi įvykio, dėl kurio atsirado žala, vietos (pvz., nelaimingo eismo įvykio vietos) teismui arba vietos, kurioje buvo patirtos žalą sukėlusios pasekmės, teismui kartu su teismu, kuriam jį teisingi pagal bendrojo teritorinio teismo taisyklės. Jeigu dėl žalos žūva žmogus arba jis sunkiai sužalojamas, bylą taip pat gali nagrinėti ieškovo nuolatinių arba laikinos gyvenamosios vietos teismas. Tarp šalių iš sutartinių santykių kylantys ginčai taip pat teisingi vietos, kuri nustatyta kaip sutartinių įsipareigojimų įvykdymo vieta, teismui; panaši taisyklė taikoma ginčiuose dėl įsakomųjų vekselių ir čekių (mokėjimo vietos teismas).

Be to, pasirenkamasis teisingumas taip pat taikomas ginčams, susijusiems su vartotojų sutartiniais santykiais, kai ieškovas yra vartotojas (fizinis asmuo). Tokiais atvejais jurisdikciją turi ne tik bendrosios teritorinės jurisdikcijos teismas, bet ir teismas, kurio teritorijoje yra vartotojo nuolatinių arba laikinųjų gyvenamųjų vietų. Jeigu ieškovas ginče, susijusiame su vartotojų sutartiniais santykiais, yra įmonė, jurisdikcija priklauso teismui, kurio teritorijoje yra vartotojo nuolatinių arba laikinųjų gyvenamųjų vietų. Kita teritorinė jurisdikcija gali būti taikoma tik tuo atveju, jei vartotojas ir įmonė sudaro susitarimą po to, kai kilo ginčas, arba susitarimą, pagal kurį vartotojiu taip pat leidžiama pradėti procesą kituose teismuose. Ginčiuose, susijusiuose su draudimo santykiais, kuriuose atsakovas yra draudimo įmonė, jurisdikciją turi ne tik bendrąją teritorinę jurisdikciją turintis teismas ir teismas, kurio teritorijoje yra draudimo bendrovės filialo registruota buveinė, bet ir teismas, kurio teritorijoje yra ieškovo nuolatinių arba laikinųjų gyvenamųjų vietų arba registruota buveinė. Ginčiuose, susijusiuose su draudimo santykiais, draudimo bendrovė ieškinį gali pateikti tik teisme, kurio teritorijoje yra atsakovo, kuris yra draudėjas, apdraustasis ar draudimo išmokos gavėjas, nuolatinių arba laikinųjų gyvenamųjų vietų arba registruota buveinė. Kita teritorinė jurisdikcija gali būti taikoma tik tuo atveju, jeigu ginčo šalys sudaro susitarimą po to, kai kilo ginčas, arba susitarimą, pagal kurį draudėjui, apdraustajam ar draudimo išmokos gavėjui taip pat leidžiama pradėti procesą kituose teismuose.

Kiti pasirenkamąjo teismo atvejai, kaip nurodyta, yra nustatyti Civilinio proceso įstatyme.

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Konkrečiais atvejais įstatyme nustatytas specialusis teritorinis teisingumas ir nurodomi teismai, kurie vieninteliai gali nagrinėti konkrečias bylas. Tai vadinama **išimtinio teritorinio teismo**, ir jis taikomas šiose bylose:

ginčams, susijusiems su nekilnojamojo turto teisėmis, turto valdymo teisės pažeidimu padarant žalą ir turto nuoma; šiuo atveju išimtinis teritorinis teisingumas priklauso turto buvimo vietos teismui;

ginčams, susijusiems su nekilnojamojo turto teisėmis į jūrų laivus ir orlaivius (ir ginčams, susijusiems su jų nuoma); šiuo atveju išimtinę teritorinę jurisdikciją turi jūrų laivų arba orlaivų registro buvimo vietos teismas;

ginčams, kylantiems teismo arba administracinio vykdymo proceso metu arba jam pasibaigus, ir ginčams, kylantiems bankroto proceso metu arba su juo susijusiems; šiuo atveju išimtinis teritorinis teisingumas priklauso teismui tos vietos, kurioje yra vykdymo arba bankroto bylą nagrinėjantis teismas.

2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Pagal Slovėnijos teisės aktus konkrečios bylos šalims leidžiama pirmosios instancijos teisme susitarti dėl teismo (**susitarimas dėl teritorinio teismo**). Šalys susitarime gali pakeisti įstatyme nustatytą teritorinį teisingumą, tačiau būtina pabrėžti, kad jos susitarime negali nustatyti dalykinio (*ratione materiae*) teismo; toks teisingumas gali būti nustatytas tik įstatyme (plg. pirmiau pateiktą paaiškinimą).

Šalys gali susitarti, kad bylą gali nagrinėti pirmosios instancijos teismas, kuriam šiaip ji pagal teritorinio teismo taisyklės būtų neteisinga. Pagrindinė sąlyga, kurios turi laikytis šalys, yra ta, kad šalį pasirinktas teismas turi turėti teisę nagrinėti bylos turinį arba kad jis turi turėti teisę spręsti dėl *ratione materiae* (plg. vietos ir apygardos teismų teismo atskyrimą). Susitarimo sudaryti taip pat neleidžiama, kai įstatyme nustatyta, kad teismas turi išimtinę teritorinę teismo (plg. ankstesnę pastraipą).

Šalių susitarimas turi būti rašytinis ir susijęs su konkrečiu ginču, būsimu ginču arba ateityje dėl konkrečių šalių tarpusavio teisinių santykių galinčiu kilti ginču. Ieškovas susitarimą turi pridėti prie ieškinio, kuriuo teisme iškeliama atitinkama byla. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad susitarimo dėl teritorinio teisingumo negalima sudaryti bylos nagrinėjimo metu, t. y. tuomet, kai ieškinys jau yra pareikštas teisme ir toks susitarimas nebuvo pridėtas.

3 Kai byla teisinga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Slovėnijos teismų sistemoje nėra specializuotų civilinės ir komercinės teisės teismų (pvz., specializuotų šeimos teismų, kurie spręstų ginčus dėl santuokos arba tėvų ir vaikų ginčus), nes visi civiliniai ginčai sprendžiami vietos ir apygardos teismuose arba šių teismų civilinių ir komercinių bylų skyriuose. Teismai turi organizuotus bylų skyrius (civilinių, šeimos, komercinių, vykdymo, nagrinėjimo ne teismine tvarka, paveldėjimo bylų). Paprastai šiuose skyriuose ginčus nagrinėja ir sprendimus priima besispecializuojantys teisėjai.

Specializuoti teismai yra sukurti tik darbo ir socialiniams ginčams spręsti, o jų teisė nagrinėti tam tikras bylas ir struktūra apibūdinta įvadinėse pastabose.

Susijusios nuorodos

<http://www.sodisce.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs>

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

Paskutinis naujinimas: 08/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklę rasite puslapyje „Teisinė informacija“.